

ИНТЕГРИРАНО МОРСКО НАБЛЮДЕНИЕ В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

INTEGRATED MARITIME SURVEILLANCE IN EUROPEAN UNION

гл. ас. д-р Ваня Христова Стаматова
Бургаски свободен университет

Анотация: Настоящият доклад разглежда създаването на системата за морско наблюдение на външните граници, като част от интегрираната морска политика на Европейския съюз.

Ключови думи: интегрирано морско наблюдение, интегрирана морска политика, Европейски съюз.

Abstract: This report looks at the creation of a maritime surveillance system at the external borders as part of the integrated maritime policy of the European Union.

Keywords: integrated maritime surveillance, integrated maritime policy, EU.

Съвременните предизвикателства пред сигурността на ЕС, в това число и на България в голяма степен засягат и морските аспекти на политиката за сигурност. За това допринася и фактът, че с влизането си в Европейския съюз, Република България се превръща във външна морска граница на европейската общност. Освен това, ключовата позиция на Черноморския регион във връзка с антитерористичната кампания на демократичните държави, го извежда от състоянието на „сива” зона по отношение на глобалната политика за сигурност и го утвърждава, като регион с важно значение за интересите на ЕС и НАТО. Всичко това определя защитата на морския суверенитет на държавите-членки, като приоритетна задача, изискваща висока степен на интеграция на всички институции на Съюза, ангажирани с отстояване на интересите морските пространства). В този контекст все по-осезателна става необходимостта от развитието на модерна морска политика, в която да се свържат усилията на всички институции, осигуряващи контрола, наблюдението и защитата на външните морски граници. Една от основните цели на развитието на общата морска политика трябва да бъде защитата на интересите на ЕС и в частност на държавите-членки в техните национални морски пространства, защото осъзнаването на тези интереси и отношението към тяхното реализиране са един от най-важните показатели за действителната ни готовност и способност за интегриране в евроатлантическите структури. Обосноваването на концепцията за морския суверенитет на ЕС се свързва с развитието на общностните политически и военни концепции за отбрана на Съюза. При това с еднаква тежест, тя засяга, както актуални проблеми на организацията, управлението и използването на въоръжените сили и дейността на другите морски институции, осигуряващата ги инфраструктура и съпътстващия ги морския бизнес. Във връзка с реализирането на така посочената концепция през последните години в хода на оперативната подготовка се осъществяват много мероприятия по укрепване на

Черноморското сътрудничество и се натрупа определен опит по организирането и воденето на различни операции, свързани със защитата на морския суверенитет.

Горепосочените обстоятелства определят актуалността на проблема и налагат необходимостта от сериозна изследователска работа по гарантирането на морския суверенитет и разработването на интегрираното морско наблюдение на ЕС.

Основната теза която се издига е, че за ефективната защита на морския суверенитет на ЕС е необходима добре структурирана система, която да изгражда и развива национални, регионални и международни информационни системи за контрол, осигуряване на безопасност, наблюдение и защита на морския суверенитет. За тяхното интегриране или за обединяването на техните данни е необходимо разработване на национални концепция и политика, които да са хармонизирани с тези на ЕС и НАТО. Крайната цел е създаването на национална обединена (между различните институции) и държави интегрирана система. Наличието на такава система ще повиши способностите за противодействие на широкия и трудно неопределим спектър на настоящи и бъдещи рисковете и заплахи.

Интегрираната морска политика (ИМП) представлява цялостен подход към всички политики на ЕС, свързани с моретата и океаните. Тя не е изрично предвидена в Учредителните договори на ЕС – ДЕС и ДФЕС. Създаването на ИМП е с решение на Европейския съвет през 2007 година¹, като идеята е, че Съюзът може да извлече по-голяма полза от моретата и океаните с по-малко въздействие върху околната среда чрез координиране на своите политики. Тази политика обхваща такива различни области като рибарство и аквакултура, морско корабоплаване и пристанища, морска среда, морски изследвания, енергия от разположени в морето инсталации, корабостроене и развитие на крайбрежните региони и външни отношения в морското дело.

Интегрираната морска политика обхваща следните междусекторни политики: син, растеж; морски данни и познания за морската среда; морско пространствено планиране; интегрирано морско наблюдение и стратегии за морските басейни. Тя има за цел координация, а не замяна на политиките за конкретни морски сектори.

През юни 2014 г. Европейският съюз направи напредък към интегриран отговор на предизвикателствата, свързани с морската сигурност, чрез приемане на Стратегия на ЕС за морска сигурност (EUMSS)², а на 19 юни 2017 година Съветът прие Заключенията относно глобалната морска сигурност³.

Стратегията разпознава различните заплахи за сигурността, като осигурява цялостен подход за справяне с тях, вариращи от запазването на свободата на корабоплаването и икономически интереси по отношение на граничната сигурност до опазването на биологичното разнообразие. В Стратегията се изброяват директни заплахи като конвенционалните военни предизвикателства, пиратството и тероризма, както и непреките заплахи, произтичащи от незаконния риболов и изменението на климата.

Можем да отбележим, че EUMSS е най-изчерпателната интегрирана стратегия за сигурност на ЕС. Тя е основана на съществуващите стратегии като Европейската

¹ European Commission (2007) Communication from the Commission to the European parliament, the Council, the European economic and social committee and the Committee of the Regions – An Integrated Maritime Policy for the European Union. Brussels COM(2007)575 final.

² European Union Maritime Security Strategy, 11205/14, приета на General Affairs Council on 24 June 2014.

³ Council of the European Union, 10238/17 Council conclusions on Global Maritime Security - Council conclusions (19 June 2017).

стратегия за сигурност от 2003 г и Стратегията за вътрешна сигурност за 2010 г. EUMSS съдържа в себе си пресечни точки, свързани с различните морски дейности, като ангажира националните органи, промишлеността, Европейската служба за външна дейност (ЕСВД), Европейската комисия и Съвета.

Стратегията има четири ръководни принципа:

1. Намерен е междусекторен подходкоординацията и сътрудничеството между тях гражданска, военна, научноизследователска и индустриалнаучастници, както и агенции на ЕС.

2. Поддържане на функционалната цялостна „екосистемата”, като се възползва от съществуващите структури, инструменти, политики, мандати и компетенции на национално и европейско равнище.

3. Зачитане на правата на човека, демокрацията и международното право – по-специално, пълно съответствие с Конвенция на ООН по морско право (UNCLOS) от 1982 година.

4. Придържане към морското многостранно сътрудничество с международни партньори и организации - в частност Организацията на обединените нации (ООН) и Организацията на Северноатлантическия договор (НАТО), както и координиране с международни и международни организации и регионални морски форуми.

Интегрираното морско наблюдение има за цел да предостави на властите, заинтересовани или активни в морското наблюдение, начини за обмен на информация и данни. Споделянето на данни ще направи наблюдението по-евтино и по-ефективно.

Понастоящем европейските и националните органи, отговарящи за различните аспекти на наблюдението – напр. граничния контрол, безопасността и сигурността, контрола върху рибарството, митниците, околната среда или отбраната – да събират отделни данни и често не ги споделят. В резултат на това, същите данни могат да се събират повече от веднъж, което е неефективно и свързано с повече разходи.

През 2014 година започна разработването на Обща среда за обмен на информация (CISE) съвместно от Европейската комисия, държавите-членки на ЕС и Европейското икономическо пространство (ЕИП). Тя интегрира съществуващите системи и мрежи за наблюдение и ще даде на всички заинтересовани органи достъп до информацията, от която се нуждаят за мисиите си в морето.

Стартирането на Интегрираната морска политика на Европейския съюз през 2007 г. служи като важен фактор, който стимулира консолидирането на крайбрежната и морската информация, за да се подпомогне нейното изпълнение. Планът за действие на политиката предоставя подходи за морско управление, изследване и планиране, свързани с информацията. По-специално, пътната карта за морско пространствено планиране стимулира развитието на крайбрежна и морска система за мониторинг (GIS).

Подобряването на обмена на информация между органите за морско наблюдение е една от ключовите стратегически цели на Съюза в рамките на интегрираната морска политика и важен структурен компонент на стратегията за морска сигурност⁴. Укрепването на сигурността на моретата и океаните също е важна част от програмата за син растеж за създаване на работни места. развитието на общата среда за обмен на информация за морската област на ЕС (морската CISE) представлява непрекъснат процес на сътрудничество, който продължава от 2009 година досега.⁵ Морската CISE

⁴ Съвместно съобщение на Комисията и ЕСВД от 6 март 2014 г. година. Join (2014) 9 final.

⁵ COM (2009) 538 окончателен и COM (2010) 584 окончателен.

няма да окаже въздействие нито върху административните структури на държавите членки, нито върху съществуващото законодателство на ЕС в тази област или изпълнението на текущите инициативи на равнището на ЕС, по-специално що се отнася до онези от тях, които се основават на правни изисквания на Съюза. Предвид това че административните структури в държавите членки се различават една от друга, административните усилия за осъществяването на тази инициатива на национално равнище ще зависят от ситуацията във всяка една държава членка.

Целта е да се гарантира, че информацията от морското наблюдение, събрана от даден морски орган и считана за необходима за оперативните дейности на други органи, може да бъде споделяна и да бъде многократно използвана, вместо да се събира и представя няколко пъти, или да се събира и съхранява за едно единствено приложение. Информацията от морското наблюдение може да включва сурови или необработени данни, представяни в специален формат, или информация, произтичаща от данни, които са били обработени и са придобили определено значение. Информацията може да бъде базисна или обогатена. Информацията от морското наблюдение например включва данни за местонахождението и маршрута на корабите, данни за товариите, данни от датчиците, схеми и карти, данни за метеорологичната обстановка в океаните и т.н. В случаите, когато с подобни данни се разпознава конкретно лице или те позволяват то да бъде разпознато, ще трябва да бъдат прилагани⁶ съответните инструменти на ЕС в областта на защитата на данните⁷. Благодарение на преминаването към многоцелево използване на данните и осигуряването на оперативната съвместимост на сегашните системи за морско наблюдение⁸, за събирането на данните ще са необходими по-малко време и ресурси, като, в най-добрия случай, органите винаги ще разполагат с най-добрата налична информация за ситуацията в морето.

Дублирането на усилията при събирането на данни може да е непряко следствие от неоптимално сътрудничество между органите. То може да се отрази и на придобиването, поддържането и разполагането на средства за наблюдение, като например радари, съобщителни системи, кораби, хеликоптери, самолети и спътници. Подобренният обмен на информация би могъл да спомогне да се избегне дублирането при придобиването на подобни ресурси, повторният скрининг на един и същи морски район, както и няколкократното събиране на една и съща информация и изпълнението на припокриващи се задачи в морето.

Интегрираното морско наблюдение в България, като част от Общата европейска система за морско наблюдение.

Република България дава своя принос за провеждане на Интегрираната морска политика на ЕС за Черноморския басейн, като провежда планирано и последователно развитие на морските технологични системи, организацията и хармонизирането на нормативната база, като осигурява на практика широкото внедряване на европей-

---

⁶ Информация от морското наблюдение, която е подчинена на правилата за защита на данните, е например информацията за капитана и другите членове на екипажа на кораба. В подобни случаи данни могат да бъдат обменяни само за съвсем конкретни цели, като те следва да бъдат сведени, в съответствие с принципа за свеждане до минимум на данните, само до ситуацията, при които е налице определена оперативна необходимост от това.

⁷ Директива (ЕО) № 46/1995, Рамково решение 2008/977/ПВР на Съвета и Регламент (ЕО) № 45/2001.

⁸ Под оперативна съвместимост се разбира възможността информацията да бъде изпращана автоматично от системата на един орган за морско наблюдение до друга система.

ската платформа за безопасно и сигурно корабоплаване SafeSeaNet и на инициативите на Международната морска организация (ИМО) и Международната асоциация на средствата за навигация и фаровите служби (IALA).

В България действа „Система за управление трафика на плавателни съдове /Vessel Traffic Management and Information Systems (VTMIS)”, която е изградена на етапи в периода 2002-2015 год., като своевременно се отчитат настъпилите изменения на международната и европейската нормативна база. Всички комуникационни и информационни подсистеми са интегрирани в единна национална морска информационна система, като са разширени обхвата и функционалните им възможности и са отчетени последните изисквания на международните и европейски документи според технологичните достижения в областта.

Системата се управлява от два равнопоставени брегови центъра, разположени във Варна и Бургас, които са взаимно заменяеми. Управлението на системата от двата центъра се отнася, както за цялата зона, така и за определяни на сектори за обслужване, в съответствие със създадената организация БЦ Бургас управлява и наблюдава корабния трафик в морските пространства южно от нос Емине до река Резовска, а БЦ Варна – северно от нос Емине до Дуранкулак.

Посредством интегрираната телекомуникационна система от радиорелейни, оптични или кабелни линии, центровете получават информация от радиокомуникационните станции, разположени по протежение българския черноморски бряг. За осигуряване на обработката, съхранението, предоставянето, ползването и архивирането на информацията се изграждат два нови огледални изчислителни центъра (Data Centres) – по един в БЦ Варна и БЦ Бургас.

Оперативните центрове за управление на трафика – Бургас и Варна /VTS CENTERS/

Центровете за управление на трафика са основното функционално звено и са разположени в специализираните сгради на бреговите центрове и изпълняват следните функции:

- осъществяват наблюдение за спазване на системата за движение в морските пространства на Република България, приета от Международната морска организация;
- събират информацията, придобита чрез системата за докладване в морските пространства на Република България;
- осъществяват наблюдение на корабоплаването и координира действията на корабите, плаващи в морските пространства на Република България, с оглед избягване възникването на ситуации, които могат да доведат до аварии, сблъскване, засядане и потъване на кораби, координиране на действията при търсене и спасяване на човешки животна море, предприемане на действия в случай на морски произшествия;
- осъществяват засилено наблюдение на кораби, които представляват опасност за корабоплаването, сигурността на човешкия живот на море и околната среда.
- организират движението на корабите с цел осигуряване заставането и стоенето на котвените места и ефективен контрол на корабния трафик;
- дават препоръки относно предприемане на маневри, следване на курс, както и спазване на определена скорост.

В заключение можем да кажем, че един интегриран подход към морското наблюдение трябва да подобри ефективността на органите, отговорни за морските дейности, като направи достъпни повече инструменти и повече информация, които са необходими за извършването на техните задължения. Това трябва да има за резултат по-ефективни операции и намалени оперативни разходи. Потенциалните спестявания на ниво ЕС са значителни, като се има предвид нарастващата нужда да се открият, посочат, проследят и засекат, между другото, незаконната имиграция, незаконния риболов, също както и да се предотвратят морските злополуки, да се защити околната среда и да се улесни търговията. Ползите, които ще произлязат от този процес положително ще повлияят на националната сигурност, морската сигурност и безопасност, защитата на морската околна среда, граничния контрол и на правоприлагането.

Библиография:

1. European Union Maritime Security Strategy, 11205/14, приета на General Affairs Council on 24 June 2014.
2. Council of the European Union, 10238/17 Council conclusions on Global Maritime Security - Council conclusions (19 June 2017).
3. European Commission (2007) Communication from the Commission to the European parliament, the Council, the European economic and social committee and the Committee of the Regions – An Integrated Maritime Policy for the European Union. Brussels COM(2007)575 final.

ЕВРОПЕЙСКА ЗАПОВЕД ЗА РАЗСЛЕДВАНЕ

гл. ас. д-р Мила Иванова*

Бургаски свободен университет

Резюме: Европейската заповед за разследване е акт, издаден от компетентен орган на държава членка на Европейския съюз, с който се отправя искане до компетентен орган на друга държава членка на Европейския съюз за събиране на доказателства, включително доказателства, с които последната държава вече разполага, или за извършване на действие по разследването и други процесуални действия. С нея се създава цялостна система за събиране на доказателства при дела с трансграничен елемент въз основа на принципа на взаимно признаване между държавите членки на Европейския съюз.

В статията авторът прави преглед на международните актове, регламентиращи Европейската заповед за разследване. Разгледани са текстовете на Закона за европейската заповед за разследване. Специално внимание е отделено на издаването на Европейската заповед за разследване от компетентен орган в Република България, както и на производството по признаване и изпълнение на Европейската заповед за разследване, издадена в друга държава членка на Европейския съюз. Анализирани са особените правила за извършване на определени действия по разследването и други процесуални действия.

Ключови думи: европейска заповед за разследване, събиране на доказателства, действие по разследването, процесуални действия.

Abstract: An European Investigation Order is an act issued by a competent authority of a Member State of the European Union, requesting the competent authority of another Member State of the European Union to take evidence, including evidence which the latter already has, or for investigative measures and other procedural steps. It establishes a comprehensive system of gathering evidence in cross-border cases on the basis of the principle of mutual recognition between the Member States of the European Union.

The article reviews the international acts regulating European Investigation Orders. The texts of the directive of the European parliament and of the council regarding the European Investigation Order in criminal matters are being examined. Special attention is paid to the issuing of a European Investigation Order by a competent authority in the Republic of Bulgaria, as well as to the procedure for recognition and enforcement of a European Investigation Order issued in another EU Member State. The special rules for carrying out certain investigative and other procedural steps are also analyzed.

Key words: European Investigation Order, Taking of Evidence, Investigation (Investigative measures), Procedural Steps.

---

* Авторът е завършил „Право“ през 1998 г. в Бургаския свободен университет. От двадесет години е преподавател по Наказателен процес в Бургаския свободен университет. Автор е на редица статии и доклади. Основно научната работа му е посветена на процесуалното положение на пострадалия в досъдебното производство.